

Kogukonnakeskne valitsemisviis kohalikul tasandil

Raivo Küüt

Kogukonnakeskne valitsemisviis kui mudel on see viis, kuidas tagada inimeste heaolu „kurjade“ probleemide ja kriisisituatsioonide keskel, tehes seda omavahelise koostöö abil kohalike omavalitsuste ja kogukondade ning teiste osalistega.

Kogukonnakeskne lähenemisviis kui valitsemisviis tähendab kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevate isikute (juriidilised ja füüsilised) **süsteemset ja püsivat võrgustikupõhist kaasamist**: kaasamist nii teavitamise, konsulteerimise, ühiste arutelude kuni ühise otsustamise ehk koosloome vormis. Kaasamise vorm sõltub konkreetselt juhust ja eesmärgist. Oluline on, et kaasatud isikutele on algusest peale teada, millises vormis neid konkreetsel juhul kaasatakse, vältimaks pettumust, kus osapooled ootasid koosloomet, kuid kaasaja pidas silmas konsulteerimist.

Kogukonnakeskne lähenemisviis on seatud sidusa Eesti arengukava ja siseturvalisuse arengukava strateegiliseks eesmärgiks. Kogukonnakeskne lähenemisviis kui mudel toimib nii vertikaalselt kui ka horisontaalselt ja nii keskvõimu kui ka kohaliku võimu tasandil valdkondadeülel.

Selleks et keskvõimu tasandil mudelit juurutada, peavad erinevad ministriumid tööd ühiselt kavandama. Selleks on vajaminev olemas: arengukavad, nende koostamise meetodika, mille järgi tuleb neid ühiselt ja valdkondlikult koostada. Ühistöö vahenditeks on näiteks valitsuskomisjonid ja arengukavade programmide juhtkomisjonid, mis on valdkondadeülelised ja loovad vajalikud eeldused arengu terviklikumaks käsitlemiseks. Näiteks

- SIM-i eestvedamisel valmis 2020. aasta valdkonnaülese ennetuse kontseptsioon (<https://www.siseministeerium.ee/media/692/download>).
- valdkonnaülelised ennetust juhtivad ministrid (justiitsminister, haridus- ja teadusminister, kultuuriminister, rahandusminister, sotsiaalkaitseminister, tervise- ja tööminister ning siseminister) leppisid 2021. aastal kokku nimetatud ala põhimõtted, mis suunavad edasist koostööd ja ühistegevust (<https://www.siseministeerium.ee/media/691/download>). Nende põhimõtete elluviimiseks moodustatakse ennetusnõukogu kolme valitsuskomisjoni – lastekaitse nõukogu, süüteoennetuse nõukogu ja uimastiennetuse valitsuskomisjoni – ühendamise teel. See näitab, et liigutakse konsolideerimise ja väljakutsete komplekssema lahenduse teed.
- Maakonnas on kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamise oluliseks komponendiks kohalikke omavalitsusi ühendavad liidud. Mudeli rakendamiseks on moodustatud turvalisuse või heaolunõukogud (<https://www.siseministeerium.ee/ministeerium-ja-kontaktid/kaasamine-osalemine/turvaliste-kogukondade-estis>). Turvalisusnõukogude moodustamisel peeti silmas, et need hakkaksid tulevikus toimima kogukonnakeskselt maakonnas märksa laiemalt ning et need oleksid kohad, kus käsitletakse inimeste heaolu tervikuna läbi erinevate eluvaldkondade. Selles suunas on mitmetes maakondades areng juba toimunud ning turvalisusnõukogudest on saanud heaolunõukogud.
- Algselt moodustati turvalisusnõukogud maavalitsuste juurde, kuid 2018. aastal maavalitsused kaotati (<https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017001>) ja nende rolli turvalisuse/heaolu suunal võtsid üle maakonna arendusorganisatsioonid (MAROd).

Arvestades maavalitsuste kadumise mõjusid ja sooviga turvalisuse või heaolunõukogusid selgemini jõustada, määratleti reformi käigus rahvatervise seaduse (<https://www.riigiteataja.ee/akt/104012021013>) muudatustega kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavad ülesanded, milleks on § 10 järgi:

- 1) elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonna kujundamine;
- 2) maakonna või piirkonna tervise- ja heaoluprofiili koostamine ning selles sisalduva teabega arvestamine maakonna või piirkondliku arengustrateegia koostamisel;
- 3) rahvastiku tervist toetavate tegevuste elluviimine ja tervist toetavate teenuste pakkumine maakonnas või piirkonnas vähemalt tervise- ja heaoluprofiilis kajastatud prioriteetsete tervisemõjurite ohjamiseks;
- 4) riiklike rahvatervisealaste tegevuste toetamine maakonnas või piirkonnas;
- 5) maakondlikul või piirkondlikul tasandil rahvatervise ja sellega tihedalt seotud valdkondade juhtimiseks vajalike võrgustike loomine ja nende töö korraldamine.

Viimane punkt seab eesmärgiks võrgustike loomise, seda nii maakonnas kui ka piirkondlikul tasandil. Maakonnas sobib selleks võrgustikuks juba loodud turvalisuse või heaolunõukogu, mida saab vajadusel edasi arendada. Juba loodud turvalisuse või heaolunõukogud saavad omavalitsuste ühiselt täidetavate ülesannete täitmisele, sealhulgas tervise- ja heaoluprofiili koostamisele, nii meetodiliselt kui ka oma loodud võrgustikku ja omandatud kaasamise oskusi ning kogemusi rakendades sisuliselt kaasa aidata ja hoolitseda, et profiilid saaksid koostatud ja rakendatud.

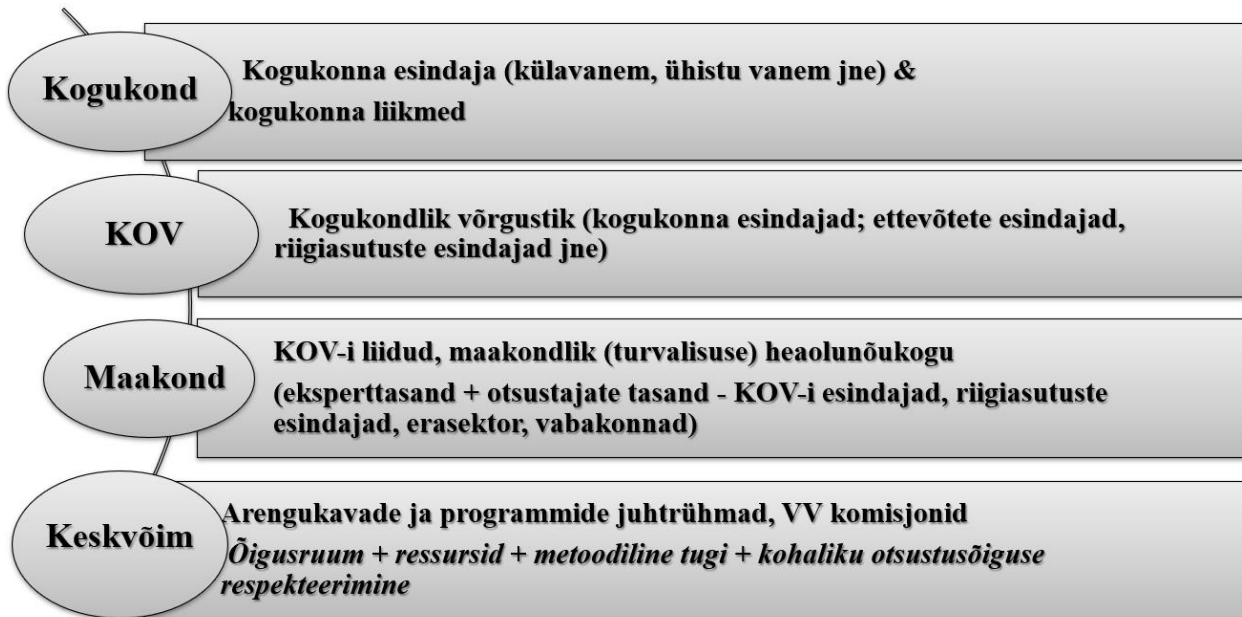
Heaolu- ja terviseprofiilile on kehtestatud rahvatervise seaduse § 11 minimaalsed sisu ja koostamise sagedusnõuded. Selle järgi peab dokumendis minimaalselt kajastama haldusüksuse või piirkonna elanike üldandmeid ning olemas olema ülevaade haldusüksuse või piirkonna rahvastiku tervise ja heaolu seisundist ning tervisemõjuritest. Samuti talletatakse seal nende andmete analüüs ning kokkuvõtte haldusüksuse või piirkonna prioriteetsetest tervise- ja heaolunäitajatest ning peamistest tervisemõjuritest. Tervise- ja heaoluprofiili koostaja peab seda uuendama vähemalt kord nelja aasta jooksul. Heaolu- ja terviseprofiili ning sellega seotud meetodika kohta saab rohkem informatsiooni terviseinfo veebilehelt (<https://www.terviseinfo.ee/et/tervise-edendamine/tervise-edendamine-paikkonnas/seadusandlus-ja-strateegiad>).

Maakondade turvalisuse või heaolunõukogud ja võrgustikud teevad head tööd ning on abiks kogukonnakeskse lähenemise juurutamisel ja kohalike omavalitsustega koostöö edendamisel. Valminud on maakondade turvalisuse nõukogude parima praktika kogumik (<https://www.siseministeerium.ee/media/2306/download>), mis võimaldab õppida naabritelt ja jagada teadmist hästi toimivate tegevuste kohta.

Maakonnast on vaja kogukonnakeskse lähenemisviisi mudeli rakendamisega liikuda edasi kohalikule tasandile, võttes fookusesse kohaliku võimu ja kogukonna vahelise süsteemse koostöö.

Sel eesmärgil tulebki järgnevalt käsitlemisele kogukonnakeskse lähenemisviisi mudeli kohaliku võimu ja rohujuure ehk kogukonna tasandil. Kirjeldan mudeli olemust ja selle erinevaid komponente, et nii üksikisikutel kui ka kogukondadel ja kohalikul omavalitsusel oleks võimalik seda kasutada abimaterjalina, et üles ehitada omaenda kohapealset olustikku arvestavat unikaalset mudelit ja seda siis ellu rakendada.

Kogukonnakeskse lähenemisviisi tasandid

Mida kogukonnakeskne lähenemisviis võimaldab?

Kogukonnakeskse lähenemisviisi kui valitsemisviisi rakendamine:

- tõstab rohujuure tasandil ühiskondlikku (kogukondlikku) sidusust ja üksteisega arvestamist;
- arendab inimeste omavahelist ja inimeste ning erinevate institutsioonide vahelist koostöökultuuri ja kaasamise vorme (teavitamisest koosloomeni);
- tõstab ühiskonna teadlikkust erinevatest eluvaldkondade toimimisest, võimekustest, probleemidest ja seal esinevatest riskidest;
- tõstab inimeste olukorra- ja ohuteadlikkust, oskusi ohte vältida ja nendega toime tulla;
- tõstab üldist turva- ja kindlustunnet (me saame hakkama) ning vastupanuvõimekust;
- tõstab riigi (kesk- ja kohalik võim) ja inimeste usaldussuhet läbi erinevate ametkondade kohaloleku ja koostöö;
- tekitab ühise ressursipildi ning teadlikkuse võimekustest konkreetsete probleemide lahendamiseks;
- võimaldab erinevate osapoolte käsutuses olevat ressursi sihipärasemalt ning mõjusamalt kohapealsete probleemide lahendamiseks (siin ja praegu) kasutada.

Mudeli rakendamisega tõstetakse nii inimeste kui ka ametkondade omavahelist usaldust, ametkondade legitiimsust ning ühes sellega inimeste turvatunnet ja heaolu. Käsitlus, kus üks ametkond või ametnik lahendab probleemi või kujundab meid ümbritseva elukeskkonna, on aegunud, lihtsakoeline ja veeretab tavaliselt probleemi ühest kohast teise. Tänapäevases maailmas me peame suutma näha arenguvajadusi ja väljakutseid aga ka probleeme kompleksena ja neid sellisena ka käsitlema ja lahendama. Sellest tulenevalt ei saa inimeste heaolu ja turvatunnet tagada ainult keskvoim. Ei saa seda teha ka kohalik omavalitsus üksi. See ei saa olla ja toimuda kuskilt kaugelt ja olla umbisikuline. Vastupidi, see peab olema personaalne ja toimuma kohalike elanike, kogukondade, omavalitsuste, erasektori ja riigiasutuste ühise koordineeritud tegevusena. Asjaosalised pooled peavad selles osalema. Ka inimese vaates ei ole ainsaks lahenduseks kohalikult

omavalitsuselt või riigiametilt teenuse ootamine või nõudmine. Iseenda panus oma heaolusse ja meid ümbritseva keskkonna parendamisse on samuti ülioluline. Arusaadavalt peab ka siin iga osapool jääma üldjoontes oma ülesannete piiresse ja täitma talle seadusega pandud ülesandeid. Küll aga tuleb otsida ja leida külgnevalt võimalusi, kuidas oma ülesannete raames aidata ühiseid probleeme lahendada.

Mudeli üks oluline tugisammas on aus ja läbipaistev kommunikatsioon. Kõik osapooled peavad aru saama, milline on kohapealne tegelik ressurs ja võimekus probleeme lahendada. Sageli tekivad koostöö ja mõistmatuse probleemid sellest, et üksteisele omistatakse suuremaid võimeid, mida neil tegelikult pole. Nii pannakse lihtsalt teadmatusest üksteisele ülemääraseid ootusi. Tegelikult aga ei suuda kõik ametkonnad oma ressursse ja võimekust arvestades kohapeal konkreetsetele ootustele kas teatavas mahus või kiirelt vastama. Selline olukord põhjustab rahulolematust ja usaldamatust laiemalt riigi või kitsamalt mõne ametkonna või kohaliku omavalitsuse suhtes. Paljude probleemide tagajärgede ärahoidmine ei sõltu mitte niivõrd vastavate valdkondlike ametkondade tegevusest, vaid pigem inimeste enda käitumisest ja võimalustest, ka hirmutundest, mis tekib ennekõike vähesest teadlikkusest ja süveneb tundmatuse ees. Mudel võimaldab omavahelisel ressursside ja võimekuste kombineerimisel saavutada parim võimalik tulemus.

Kuidas kogukonnakeskse lähenemisviisi mudel peaks toimima?

Kõige tähtsam element on kohaliku omavalitsuse kaasamise regulaarsus ja süsteemsus. Inimestel peab olema ette teada, et neid igal aastal teatud perioodil kaasatakse. Niimoodi saavad inimesed ja kogukonnad selleks koostööks valmistuda. Ei piisa ka sellest, et üksnes piirkondliku arengukava üle arutletakse. Koostöö peab toimuma regulaarselt ja seda nii erinevates gruppides ja asutustes kui ka nende vahel. Kohalik omavalitsus peab looma selliseks regulaarseks koostööks vastava vormi. **Sobivaks vormiks võiks olla heaolunõukogu moodustamine.** Heaolunõukogu ei tähenda, et selleks peavad inimesed alati füüsiliselt ümarlaua vormis kogunema. Kasutada saab ka tänapäevaseid veebivõimalusi. See ei tähenda ka täna toimivate kogude kõrvale uue tekitamist. Vajadusel saab seni toimivaid kogusid kasutada, kui nende tegevus on vastavuses kogukonnakeskse mudeli elementide ja eesmärkidega.

Oluline etapp mudelis on inimeste heaolu häirivate probleemide väljaselgitamine. Selleks vajalik metoodika tuleb kohaliku omavalitsuse initsiatiivil kokku leppida ning ühiselt kasutusele võtta. Kohalik omavalitsus annab osapooltele ette vajaliku vormi (näiteks tervise- ja heaoluprofiilil põhinev vorm), mille järgi selgitavad kaasatavad osapooled iseseisvalt oma huvid ja ootused välja. Iga kogukond arutab oma kogukonnaliikmetega oma elukeskkonna ja heaolu küsimuste üle, selgitades välja, millised on sellised probleemid, mis häirivad enim selle kogukonna liikmeid, mistõttu tahavad just selle heaolunõukogus esile tõsta ja sellele lahendust leida. Oma ekspertiisile tuginedes ja olustikku analüüsides selgitavad riigiasutused omalt poolt välja selle piirkonna probleemid omas valdkonnas. Samuti teeb seda kohalik omavalitsus, vaadates oma territooriumi kui tervikut. Nii omavalitsus kui ka riigiasutused võtavad aluseks kogu oma ametkondliku informatsiooni, statistika ja ekspertiisi.

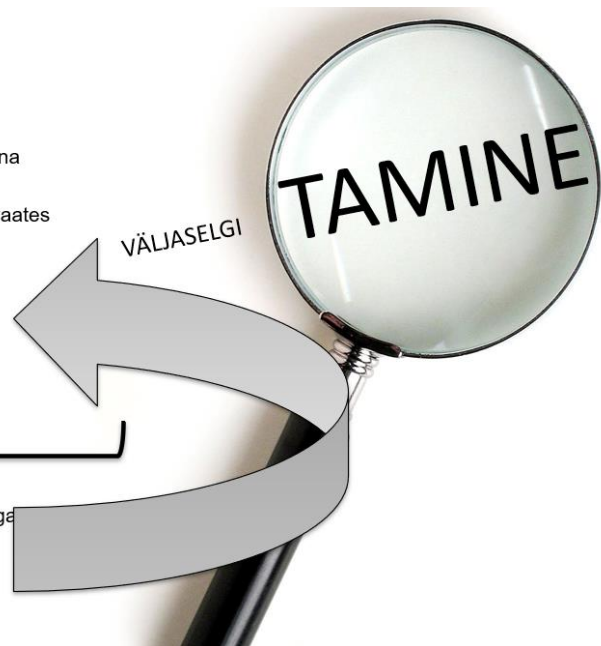
Kohalik omavalitsus koondab saadud tulemused, süstematiseerib ning valmistab materjalid ette, kohtumaks heaolunõukoguga. Järgmises etapis kogunevad kaasatud osapoolte esindajad heaolunõukogus, kus oma ootused ja järeldused välja tuuakse ja põhistatakse. Kui probleemide ring on välja selgitatud ja kokku lepitud, siis järgneb nende põhjalik analüüs. Kogukonnakeskse lähenemisviisi mudelis on põhirõhk läbimõeldud ennetustegevusel. See tähendab, et tuleb ära

hoida, vältida, ennetada ebasoovitavaid tagajärgi, selle asemel et nende tagajärgedega tegeleda. Siinkohal on rõhuasetus probleemide juurpõhjuste metoodilisel väljaselgitamisel, nende mõistmisel ja nende elimineerimisel. **Oluline on kindlaks teha, kuidas ja kellel kaasatud osapooltest on kohalikke olusid ja ressursse arvestades võimalus probleemi juurpõhjuste tekkepõhjusi kõrvaldada või tagajärgede teket leevendada.** Analüüsis tuleb need välja tuua, sest sellele saab rajada ja selle põhjal kokku leppida ühise tegevusplaani.

See nõuab ühelt poolt pühendumust ja teiselt poolt ekspertiisi. Põhirolli peavad selles analüüsi faasis kandma vastavad eksperdid, kes lahendatava probleemi valdkonda põhjalikult tunnevad. Selleks on vastavad valdkondlikud riigiasutused ja kohalike omavalitsuste eksperdid. Nemad peavad teoreetilisi mudeleid kasutades ja kohapealseid olusid arvestavalt kirjeldama lahendatavat probleemi viisil, mis toob välja ja võimaldab osapooltel aru saada probleemi tehioludest ja selle lahendamise viisidest ning võimalustest.

Kogukonnakeskne lähenemisviis

1. Erinevates gruppides inimeste heaolu häirivate probleemide väljaselgitamine ja prioriseerimine:
  - Kogukonna tasand – kogukonnaliikmed omavahel
  - Valdkondlik tasand – iga keskvõimuasutus oma valdkonna ekspertisist tulenevalt
  - Kohalik omavalitsus – kohaliku omavalituse kui terviku vaates
2. Heaolunõukogus:
  - osaliste poolt kirjeldatud probleemide analüüsimine
  - prioriseerimine, olulisimate esile tõstmine
  - tervise- ja heaoluprofiili koostamine
  - ühtse tegevuskava koostamine
3. Ühine tegevuskava elluviimine, igaüks oma rolli ja võimalustega (olemasoleva ressursiga)
4. Hinnang tegevuskava täitmisele, vajadusel redigeerimine

Kogu informatsioon koondatakse näiteks tervise- ja heaoluprofiili, mille koostamise nõue tuleneb rahvatervise seadusest. Kui probleemid on analüüsitud, siis järgmises etapis on vaja läbi mõelda, kuidas nendega tegeleda. Milline on üldse kohapealne olemasolev ressurss ja võimekus nende lahendamiseks.

Kui need arutelud on peetud ja kokku lepitud, mis probleemidega, millal, kuidas ja kes (erinevad osapooled) tegelevad, siis on vaja koostada ka täpne tegevuskava. Plaanid võivad olla erinevate probleemide korral ka erineva detailsusega, aga oluline on, et heaolunõukogu saaks neid siiski jälgida. Seire sagedus tuleb samuti kokku leppida ja fikseerida.

Kes peaksid olema esindatud kohaliku tasandi heaolunõukogus?

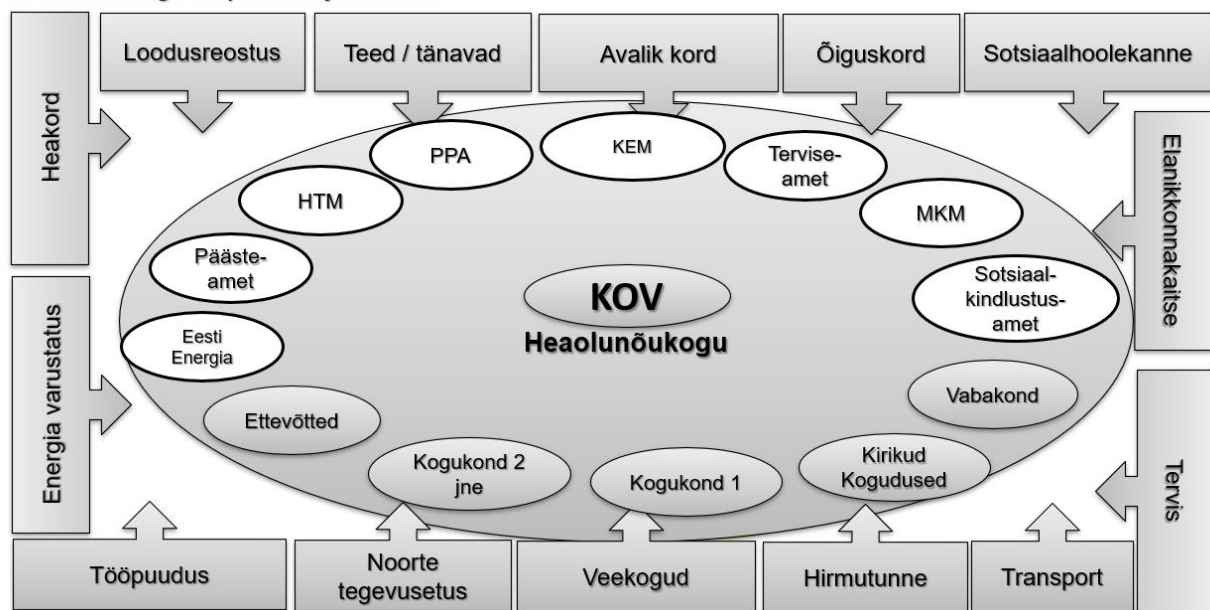
- Kohalik omavalitsus.
- Piirkondlike kogukondade esindajad.
- Kodanikuühiskonna MTÜ-de ja muude oluliste huvigruppide, sh kirikute ja koguduste esindajad.
- Eraettevõtluse (erinevate ettevõtete) esindajad.

- Keskvoimu esindajad. Ministeeriumite esindajate kaudu otse, või kui neil on kohapealsed asutused, siis nende valitsusasutuste esindajad oma kohapealsete ekspertide kaudu. Näitena võib tuua politsei oma prefektuuride ja politseijaoskondade kaudu.

Millised ootused on kohaliku omavalitsuse rollile heaolunõukogu ja mudelis?

- Eestvedaja rolli võtmine.
- Rakendab kogukonnakeskse lähenemisviisi mudelit – süsteemne koostöö ja kaasamine.
- Määratleb koos elanikkonnaga oma piirkondlikud kogukonnad ja kaasab nad süsteemselt töösse.
- Moodustab piirkondade võrgustiku ehk loob partnereid kaasates KOV-i tasandil heaolunõukogu kui platvormi (planeerimine ja elluviimine) ja tagab selle toimimise.
- Osaleb oma ekspertiisiga heaolunõukogu tegevuses.

Heaolu nõukogu kui platvorm ja töövorm

Joonisel on kujutatud mõningane valik heaoluvaldkondi, milles esinevad väljakutsed võivad häirida kohalike inimeste heaolu. See loetelu valdkondadest on näitlik ja pole ammendav. Tegelik loetelu valdkondadest ja probleemidest selgub, kui neid süsteemselt ja järjekindlalt aastast aastasse hakata välja selgitama ja lahendama. Näiteks on elanikkonnakaitse kaasaegne valdkond, millega on vaja süsteemselt tegeleda.

Milliseid eeldusi on vaja luua kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamiseks kohalikul tasandil?

Kogukonnakeskse lähenemisviisi juurutamiseks rohujuure tasandil on vaja:

- Iga kohalik omavalitsus peab koostöös oma elanikega määratlema piirkondlikud (naabruskondlikud) kogukonnad.
- Piirkondlikke kogukondi tuleb motiveerida, et nad käivitaksid oma sisedemokraatia.
- Iga piirkondlik kogukond peab valima omale eestkõneleja, kes neid oma kogukonna ühises huvis suhetes teiste kogukondadega ning kohaliku omavalitsusega esindab ehk siis kes kuulub heaolunõukogusse.

- Kogukondi tuleb rohujuure tasemel ühiste huvide määratlemiseks ja esindamiseks ning oma heaolu tagamiseks koostööle motiveerida.
- Kohalik omavalitsus peab moodustama heaolunõukogu kui koostöö platvormi ning sellesse kuuluksid piirkondlike kogukondade esindajad, samuti riigiteenuste pakkujate esindajad, eraettevõtete ja kodanikuühiskonna esindajad.
- Kohalik omavalitsus määratleb heaolunõukogu töökorra ja korraldab süsteemselt ja regulaarselt selle tööd, kaasates sellesse kogukondade valitud esindusisikud. See peab muutuma süsteemseks ja heas mõttes rutiinseks tegevuseks.

Kuidas defineerida kogukonnakeskse lähenemisviisi mudelis kogukonda?

Kogukondi on väga palju erinevaid ja kodanikuühiskonna vaates on need kõik väga olulised. Enamasti tekivad kogukonnad huvipõhiselt. Kogukonnakeskse lähenemisviisi rakendamisel on kesksel kohal ühise eesmärgi nimel tegutsev piirkondlikult määratletav inimeste rühm, naabruskond, kes paikneb ja tegutseb ühe omavalitsuse territooriumil ja nad tunnevad teatud sotsiaalset ühtekuuluvustunnet selle piirkonnaga. Välja on toodud kõik olulised tunnused: kogukond paikneb ühel territooriumil, nad moodustavad omavahel naabruskonna, nende ühine huvi on selle piirkonna kui füüsilise keskkonna heaolu. Heaolu on siin mõeldud laiemalt ja see sõltub väga selle kogukonna inimeste ootustest, aga ka selle piirkonna geograafilistest ja muudest iseärasustest, nt millised on piirkonna looduslikud tingimused ja kas tegemist on linna või maapiirkonnaga. Kas piirkonnas on veekogusid, mägesid, metsi või põldusid? Missugused ettevõtted seal tegutsevad? Kas see on turismi- või tööstuspiirkond jne. Näitena saab tuua maapiirkonna küla kui ühe kogukonna. Aga teatud tingimustel võib ka mitu küla moodustada ühe kogukonna. Linnades on olukord mõnevõrra erinev, sest rahvaarv on oluliselt suurem.

Kogukondi ei saa ega tohi jõupositsioonilt määratleda. See on loomuline tegevus, mis peab käima koostöös kogukondade ja kohaliku omavalitsusega. Selle tulemusel peab jõudma järeldusele, kui mitu sellist naabruskondlikku kogukonda ühel või teisel omavalitsuse territooriumil on. Kogukonnakeskse lähenemisviisi vaates ei ole oluline see, kas need kogukonnad toimivad juriidilise isiku vormis või mitte. Juriidilise vormi nõue võib tekkida juhul, kui mõni osapool soovib selle kogukonnaga lepinguid sõlmida või finantse jagada. Sobivaks juriidiliseks vormiks on sel juhul mittetulundusühing (MTÜ). Näiteks on mitmel pool Eestis erinevaid seltsi (külaseltsid vmt), kes juba täna esindavad teatud piirkondi. Kui sellised seltsid on olemas ja elanikkond aktsepteerib neid kui oma esindajaid, siis on juba esimene samm tehtud ning uusi ilmtingimata moodustama ei pea.

Millised ootused on naabruskondlikule kogukonnale ja tema esindajale?

Kogukond peaks ise oma ressursse arvestades läbi mängima erinevad ohuolukorrad ja mõtlema, kuidas nendele parimal viisil vastu seista. Olgu selleks kas looduskatastroofid või inimtegevusest tingitud ohud. Me kõik oleme selles protsessis osalised. Meil igalühel on oma väiksem või suurem roll ja võimalus. Kogukonnakeskse lähenemisviisi mudeliga luuakse inimestele osalemisvõimalus, tõstetakse inimeste teadlikkust, aidatakse mõista probleemide olemust ja iseenda võimalusi nende ärahoidmiseks. Teisest küljest on kogukonna rolliks läbi mõelda ja omavahel kokku leppida, mis selle kogukonna heaolu kõige enam häirib. Need probleemid võivad olla seotud väga erinevate elualdkondadega, nt alates tööpuudusest, inimeste väljarändest, koolisüsteemist kuni avaliku korra ja õnnetusteni välja. Tähtis on see üheskoos teiste kogukonnaliikmetega ära kirjeldada ja viia oma esindaja kaudu edasi omavalitsuse heaolunõukogusse.

Kogukondade esindajatelt oodatakse siinkohal aktiivset osalemist ja oma kogukonna võimekusi arvestades kaasamõtlemit ja lahenduste pakkumist, aga ka vastava informatsiooni ja teadlikkuse edasiviimist oma kogukonna liikmeteni.

Sarnane roll on ka eraettevõtetel ja teistel huvipõhistel kogukondadel, kes on mudelisse kaasatud. Väljendada ühelt poolt oma murekohti ja ootusi ning teiselt poolt oma võimekuse ja võimalustega otsida nendele küsimustele lahendusi.

Millised ootused on kirikute ja koguduste esindajatele nimetatud mudelis ja heaolunõukogus?

Kirikud ja kogudused on osa piirkondlikust kogukonnast või mitmest naabruskondlikust kogukonnast. Koguduste liikmed moodustavad omakorda kogukonna. Kogukondliku mudeli kontekstis on oluline, et kogudus annab samuti kohalikule omavalitsusele teada, missugused võimekused temal olemas on, nt vaimse tervise valdkonnas hingeabi. Kirikud ja kogudused on mudelis samuti oluliseks osapooliks ja nad aitavad välja selgitada probleeme ning samas pakuvad välja ka lahendusi. Neil on ühtlasi eriline roll olla inimeste jaoks olemas ja aidata kogukonna liikmetel mõista heaolu probleemide olemust.

Millised ootused on keskvõimu asutuste ekspertidele mudelis ja heaolunõukogus?

Keskvõimu asutustel on väga kaalukas roll. Nad on valdkonnaekspertid, kes aitavad probleeme kirjeldada ning lahendusi välja töötada. Keskvõimu asutused osalevad kogukondlikus mudelis ennekõike oma kohapealse ressursi ja võimekusega. Nende roll on selgitada kohapeal oma strateegilisi eesmärke, sobitades need kohaliku konteksti. Ühtlasi pakuvad nad oma valdkonna ekspertteadmiste abil väljakutsetele ja probleemidele lahendusi. Esiteks, keskvõim peab vastuvõetud strateegilisi otsuseid kohapealseid mõjusid arvestades selgitama, pakkuma välja lahendeid, kuidas neid kohapeal rakendada, et tagada maksimaalne inimeste heaolu.

Teiseks peavad nad selgelt teada andma, missugune on nende pakutava teenuse võimekus ja reageerimiskiirus kohapeal. Mitte see pole oluline, millist reageerimiskiirust on lubanud valdkondlik minister või peadirektor, vaid see, kui kiiresti tegelikkuses konkreetse kogukonna inimeste probleemidele reageeritakse. See aitab ka kogukonnal selgemini aru saada, millisteks olukordadeks tuleks paremini valmis olla.